

ZIVLJENJE IN SVET

22. maja 1932.

Knjiga 1U

ŽIVLJENJE IN SVET — ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za Inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franke. ČEŠKOSLOVAŠKA, mesečno 6 kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo Inozemstvo letno 12 dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ul. 5. — ROKOPISI SE NAČELNO NE VRAČAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. Vsi v Ljubljani.

VSEBINA št. 21: Poslušanje po mišicah. — Dr. A. Debeljak: Madagaskar. — Poganski obred pri Sakalavah. — Gadjja ljubezen. — Od ječmena in hmelja do piva. — Mario Meunier. — Koliko časa žive znane rastline. — Dogodki v slikah. — Iv. Podržaj: Bedakova osveta (nadaljevanje). — Raj v dobi tehnike. — Aden, čuvar Rdečega morja. — Bakterije in njih rablji. — Bog s tisoč imeni. — Veliki Atlas v južnem Maroku. — šah. — Človek in dom. — Japonska v sliki in besedi (nadaljevanje). — Zelena Irska — Umetnost govora. — Humor.

Umetnost govora

Povojna doba je na raznih poljih dvignila zanimanje za govorjeno besedo, in sicer tembolj, ker je bilo med vojno skoraj ob vsaki priliki bolj priporočljivo molčati kot govoriti. Javno življenje se je polagoma spet razmahnilo in mojstri izgovorjenih besed so spet v polni meri prišli do veljave. Velikega pomena za izgovorjeno besedo je končno radio, ki prenaša govor stotisočim, da želo milijonom; ta moderna naprava omogoča širokim množicam poslušanje govornikov, ki jih sicer morda sploh ne bi nikoli slišala.

Prav mimogrede se človek v razmišljanju o umetnosti govora spomni na one narode in čase, ko je bila izgovorjena beseda edina vez med narodi, na ona stoletja, v katerih je bil živ jezik najboljšo vzgojno sredstvo in obenem nujna potreba za vsakogar, ki je hotel sploh kaj veljati v državi. Poglejmo malo v stare Atene in v Rim! Prav za prav je nerazumljivo, zakaj veliki umetnosti govora ne posvečajo tudi pri nas večje pozornosti; zakaj se pri nas, ki smo znani po svoji hladnosti, ne uvedejo posebne stolce za govorniško umetnost. Skoraj smešno se nam je zdelo, nepoučenim obiskovalcem višjih gimnazijskih razredov, ko smo slišali, koliko truda in časa je stalo oba rimska odvetnika, Cicerona in Hortenzija, da sta se naučila govoriti in koliko vaj je bilo treba, da sta se primerno vedla na govorniški tribuni, da sta vsako frazo spremljala s prikupnimi kretnjami in sploh dosegla pri poslušalcih, ki so jim bili tuji, želeni učinek.

in s kakšnim poudarkom pade izgovorjena beseda med poslušalce.

Poeta nascitur (pesnik se rodi) in to velja skoraj prav tako za govornike. Zato je težko naučiti govoriti kogarkoli, ki za to umetnost ni izbran ali nadarjen. Kljub temu pa se da tudi v tej umetnosti doseči lepe uspehe z marljivostjo in vajami. Za primer navedimo samo Demostena, ki se je kljub naravnim hibam povzpел do prvega govornika v svoji dobi. Govoriti ni lahko! Najboljši dokaz te trditve so razni priložnostni govori ob pogrnenih mizah, kjer igra večina ad hoc govornikov zelo klavrne uloge. Brez pomisleka, brez vsebine in brez pomena se vrstijo govori, za katere je škoda časa in poslušalcev. V anglosaških državah radi poudarjajo, da je treba štediti s časom, tako da so ponekod kratkomalo uvedli časovno omejene nagovore. Ta omejitev po večini ni škodljiva, ker mora govornik zbirati besede in v kratkih, jednatih stavkih povedati prav isto kot v neizmerno dolgih periodah. Najkrajši in obenem najučinkovitejši govor v svetovni zgodovini je obsegal eno samo besedo. Ta govor je imel Julij Cezar, ki je bil sam velik mojster v govoru po zaslugi najboljših učiteljev retorike na otoku Rodu. Z eno besedo je zagrmel slavni imperator nad svojimi upornimi vojsčaki. Z besedo »kviritk, ki jo je zalučal upornikom v obraz, jih je ponižal za navadne meščane ter jim odvzel vse ugodnosti za njihovo službo v vojski. Ponižani vojaki so padli pred svojega vojskovodjo na ko-

ZIVDENIE IN SVET

ŠTEV. 21.

LJUBLJANA, 22. MAJA 1932.

KNJIGA 11.

Albert Lebrun, novi predsednik francoske republike

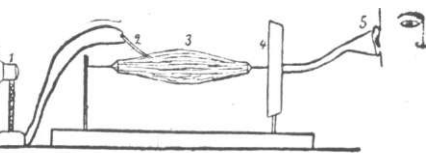
poslušanje po mišicah

Človek je lahko sam radio aparat, trdi prof. dr. G. Panconcelli-Calzia. Namesto da bi se

glasovni tresljaji, ki jih prenaša električni tok, dovajali kakor običajno na slušalko, se lahko prevajajo tudi po človeškem telesu in prihajajo na ta način neposredno na uho nekega drugega poslušalca. Poleg stoječih seveda ničesar ne slišijo, toda dotakne se roko svoje z aparatom spojenega tovariša, pa lahko in razločno sliši govor ali glas-

Na prvi mah utegne ta pojav presejati, da si na njem prav nič skrivnega. Gre za neko lastnost človeka in živalskih mišic, ki je biologom dolgo znana in ki na prav preprost način pojasnjuje gornji pojav.

Treba si je le predočiti na skici shemiziran d'Arsovalov poskus s »telegrafno mišico«. Mikrofon (1) draži s

električnim tokom živec (2) žabinega kraka (3), pritrjenega v sredini membrane (4). Če govori nekdo v mikrofon, se draži v ritmu glasovnih tresljajev tudi mišica in njeni tresljaji se prevajajo na opno, ki jih izžarja kot električne valove, tedaj kot glasove. Vseeno ali gre za govor ali glasbo, membrana podaja vse v enaki kvaliteti, ki se razlikuje zgolj od točnosti in spretnosti, s katero se izvrši poskus.

Na eksperiment nesporno dokazuje, da lahko slede živci in mišice najrazločnejšim in najzapletenejšim električnim dražljajem. Iz tega se tudi vidi, da je lahko človek kar sam radio aparat ter neposredno po svojem telesu prenaša zvoke na nekega drugega poslušalca. Pojav električnega poslušanja je bil že pred delj časa dober predmet raziskovanja, niso pa bile izčrpane vse možnosti njega praktične uporabe za poslušanje s pomočjo mišic, kar bi bilo lahko dobrodošlo za naglušne in glu-

bovce, da prav tako uporabijo tudi pri nenormalnem ali pokvarjenem sluhu.

Že dolgo si znanost prizadeva odpreti svet zvokov tudi naglušnim in gluhonim, kar pa je na običajni način, s pomočjo sluha seveda nemogoče, ker je ali pokvarjen ali pa vobče nerazvit. Kot posredovalna čuta prideta v poštev le še vid in tip. Z očmi pa se da zajeti le govor (čitanje z ust), za dojemanje kompliciranih zvokov pa ostane samo tip.

Na tri načine so doslej poskušali izkoristiti tip za posredovanje glasbe gluhim in gluhonim ljudem, a obnesel se je le tisti postopek, pri katerem se petje ali glasba spreminja v električne impulze, ki se potlej na katerikoli način dovajajo poslušalcu na najobčutljivejše organe.

Ta način je začel prvi uporabljati francoski zdravnik Dupont. Zvoke gramofonske plošče je pretvarjal v električne toke, ki jih je na razne načine dovajal poskusnim osebam. Te so čutili glasovne vibracije kot ritmično stresanje in ščemenje v tistem delu telesa, kamor je prihajal električni tok; navadno v rokah. Občutki so slični kakor pri elektriziranju. Dupont pa je delal te poskuse le iz zanimanja, ne da bi mislil na praktično plat svojih dognanj.

Šele znameniti učitelj na gluhonemnici v Lipskem Lindner je uporabljal ta postopek za jezikovni pouk svojih učencev. Njegovi aparati so že tako izpopolnjeni, da dobro ustrezajo praktičnim potrebam. Sam je nekeje zapisal, da je z njegovim načinom električnega poslušanja uresničeno prizadevanje znanosti, da se vrnejo gluhonemci spet v občestvo poslušajočih. Razen Lindnerja so se bavili s to rečjo tudi še mnogi drugi teoretiki in praktiki, med njimi tudi Američan Gernsback, ki je dosegel s svojim »Fiziofonom« doslej največ uspeha.

Pot je torej nakazana in mnogo obetavna. Zmerom pa je treba imeti pred očmi, da zaznavajo v električne tresljaje pretvorjene zvoke: govor, petje, godbo itd. le polnočutni ljudje. Tisti, ki so oglušeli zaradi kakega organskega obolenja, slišijo samo toliko, kolikršna je več stopnja njih naglušnosti. Električni

sove tudi neposredno s sluhom. Tisti, ki se je gluhi že rodil, ki torej ne pozna zvokovnega -sveta, žal, tudi električnih zvočnih treslajev ne more razumeti. Zanj je električno posredovanje . zgolj prazen občutek tipa, ki nima nikake zve-

ze s slišanjem. Sam tip ne more nikoli nadomestiti sluha. S pripravnimi kombinacijami tistega, kar vidijo in kar čutijo, pa se da vendar tudi za take nesrečneže do neke mere olajšati občevanje z normalnimi ljudmi.

Dr. A. Debeljak

Madagaskar

Pesništvo — Malgaško jugoslovnski stiki

(Nadaljevanje)

Prvi besednjak je vsekakor objavil Nizozemec Houtmann leta 1603.: malgaško-malajsko-nizozemski. Odtod je, slutim, zajemal Megiser za svoj *Thésaurus Polyglottus*, obsegajoč do 400 jezikov, med njimi malgaščino in slovenščino (1603 in 1613). En izvod še hrani škofijska knjižnica v Ljubljani. To je menda naš prvi stik z »Rdečim otokom«. Dobrih sto let pozneje pa se je misijonar Haller iz Mengša bržkone kaj ustavil na njem, potujoč iz Mozambika proti Indiji. Je li bilo med francoskimi okupacijskimi četami kaj več naših rojakov na Madagaskarju nego sam bratranec urednika dr. K. Dobide? Izobražencem je bilo ime daljnega otoka dovolj pred očmi, ako je v početku tega stoletja v neki gimnaziji rekel prof. dr. J. D.: »Slovenec tako trda prede, da bi najbolje storili, če bi se vsi kot en mož preselili na Madagaskar.« No, prostora bi še imeli, saj bi lahko pokrili dobri dve Jugoslaviji, prebivalcev pa ima le 3.600.000. Izselil pa se je tjakaj, kolikor mi je znano, samo Jožef Obreza, ki od konca 1. 1929. redno donisuje iz Tuléarja v mesečnik »Katoliški Misijoni«.

L. 1921/22. sem čul v Parizu, da se je neki Malgaš navdihoval ob srbski junaški pesmi. Kupil sem si slovnico in pričel iztikati za tem »belim« vranom. Sum mi je letel na dadaista Tzara, ker v malgaščini tsara (sanskrtska izposojenka) pomeni: lep, dober. Toda kmalu nato ga je dnevnik »Temps« imenoval Romuna. Seznanil pa sem se z G. Rakotobé-jem, ki mi je bil mimogrede za inštruktorja v jeziku in realiih. Iz svojih spominov mi je pravil o francosko-angleškem tekmovanju v njegovi domovini, anekdote iz posedne vojne, o silni spretnosti domačih zeliščarjev, ki jim uradni lekarnarji ne pustje zdraviti; kako globoko starost dosegajo lju-

dje (to misel je nekaj let pozneje potrdil dnevnik *Eclair*, iz katerega sem tu pa tam posnel kaj o Madagaskarju za Jutranje Novosti 1923), kako so gostoljubni: pri poganskih domačinih ti dajo na razpolago baje zastopnico nežnega spola; ako si lačen, se smeš na čigarkoli sadovnjaku najesti, samo da ne hrčkariš; o nizkih cenah: kravo dobiš za dva, tri franke, seveda kovane, ker papir v lesenih hišah ni varen ognja; kako si vedo v nevarnosti ročno pomagati: če te pri kopanju krokodil ali kâjman hlastne, ga poščegetaj pod grlom in široma se bo zasmel, ti pa nogo ali roko smuk! in na kopno. Pri tem sem mu pomembno namignil, naj me požgacka po vratu, da se bom zakrohotal še jaz.

Iz Lj. Zvona 1924 sem razvidel, da je 1922 vseučiliški profesor J. P. Rabate² izdal v Tananarivi knjigo »La Geste de Marko« in eno pesem posvetil V. Vodniku. To je pristen Malgaš, sem si dejal, spomnivši se, da se meščansko ugledni priimki tam doli začenjajo z ra- (A. Marre, *Grammaire malgache* 1894, p. 58). Ali omenjeni J. J. Rabearivelo mi piše, da je Francoz Rabaté umrl pred 4 ali 5 leti: »Ako sem zmeraj občudoval umsko poštenost tega francoskega profesorja, ki so mu mnogi moji vrstniki dolžni zahvalo, pa nisem nikoli mogel vzljubiti njegovih tako zvanih pesnitev: tako okorne so v zgradbi, tako daleč od moje osebne umetnosti, celo sovražne. I no, zapoznala romantika njegove »Geste de Marko« je v ostrem nasprotju z notranjo godbo Valéryja, ki sem ga v znatnem delu prevedel na svo-

² Jovan J. Babič, *Književni ogledi II.*, Beograd 1932, str. 4., ga napak imenuje Rabait. Istotam piše v cirilski transkripciji: d' Orfé, iz pokojnikovih ust pa vem, da se je imenoval ta sotrudnik Jutra: d' Orler s slišnim r.

jo materinščino,« v ostrem nasprotju z ono strujo..^ h kateri želim pripadati kot francoski pesnik. Toda prestrog sem za moža, ki je bil na vse zadnje prav dober človek. Samo kaj je iskal po Svetem logu? Vendar ako vse preudajim, ne hi li najenostavnejša vljudnost (nasproti mrtvecu) zahtevala, naj rajši počastim njegov spomin, ker je Vas potisnil na črto moje Usode?« Resnici na ljubo povem, da je tudi dr. P. Karlin v Lj. Zvonu zavrnil Rabatejeve prepesnitve.

Ne da bi ga poznal, sem poslal g. Rabearivelu članek »Srečanje s temnopoltim znancem«, objavljen v Jutru 24. 8. 31. Čeprav ga je kaj malo razumel, mi piše 10. X. 31., da je naš »jezik prav lep in ubran. Posamezna mesta, ki sem jih razbral, mi ga omogočajo primerjati z grščino... Imam prav?« Nadalje si želi kdaj pa kdaj obvestil o našem književnem pokretu, da bo nanj obračal pažnjo svojih čitateljev po Insulindi. To, upam, se bo zgodilo. Tudi jaz s svoje strani priredim za Jutro poročilo o slovstvu na Madagaskarju, od katerega je nemara že tu pa tam kak drobec ugledal beli dam pri nas, n. pr. pravljica »Človek in komar« (Mlado Jutro 13. 3. 32.).

Na tem mestu naj omenim, da so narodno književnost pričeli domačini pridno zbirati, n. pr. zdravnik J. H. Rabekoto in posebno mladi pesnik Rabearivelo. Iz njegove zbirke naj navedem nekaj primerov. Neka narodna popevka vprašuje:

Ima li najstarij plemenite sadove,
ima li najmlajši vonjivo listje,
da po domu kraljeva dišava plove?

J. i. RABEARIVELO

Najstarij nima plemenitih pkxio%
najmlajši nima dehitečih listov,
pač pa veje po hiši kraljeva dišava,
ker vlada Ljubezen po njej!

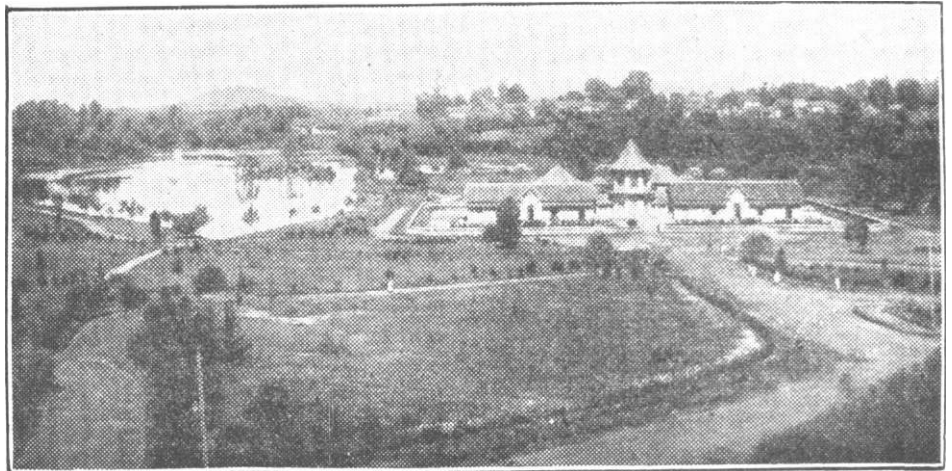
Vsakemu čitatelju se gotovo vriva na misel slovenska pesem, ki se glasi:

Preljubi moj fantič, po čem tak dišiš?
Si s oukrom namazan al' v gvercah ležiš?
Nisem s **culkrom** namazan, tud' v gvercah
ne spim,

od same ljubezni tak močno dišim.

Naslednji zgled je pa takšen, **da ne bi** mogel nastati na naših tleh. **Nežnost se izraža na nepričakovan način:**

Ti si plod iskani,
ti banana zaželena.

ANTSIRABE, malgaška Rogaška Slatina

Ko bi stopila med naju zla usoda,
te jaz ne bi zapustil,
saj ko bi umrl za izvoljenko,
bi bil podoben kajmančku,
ki ga požre njegova mati:
vrnil bi se na svoj vir.

J. J. Rabearivelo pa je tudi izviren pesnik, pišoč v svoji materinščini in v francoščini. Kakšno stališče zavzema nasproti tej, vam pove sonet »Influences« v snopiču *S y l v e s*, kjer nagovarja rodno pokrajino Jarivo;

Vplivi

Moj spev prešinja luč in tvoja živa
in dušo mu že davno je prežela
glasov gibkost, odtenkovitost smela
obzorja tvojega, oj Jariva!

A vzor mu bodi še tvoj tek, o reka
— azurju ti si za nevesto verno —
pa bo voljan in ličen stih neizmerno
ko breg tvoj, kadar sonce vanj pripeka.

Naj tuji jezik počastim dostojno
— duha mi je oča-al tak opojno,
da brez kesà ga rabim spet in spet,
kadar v nasladi tihi z visočine
pogled omamljen boža vse miline,
ti mojih prednikov »prekrasni sveti

Poganski obred pri Sakalavah (Madagaskar)

Kadar hoče kralj moliti svoje Prednike, se najrajši obrne na njih zemeljske ostanke. Ves narod se tedaj zbere okoli posvečenega kraja. Dva moža pojeta, spremljaje se z bobenčki, o mogočnosti kraljevskih prednikov. Dva druga plešeta v bojni opravi, na glavi imata nekako visoko, ploščato mitro, nazvano sabaka. V desni drži ta puško, v levici pa rdečo zastavico, ki jo vihtita. Medtem pa spremljevalke (marovavy) pojo in plešejo po stari šegi. Popoldne priženo vola beloglavca (mazavaloha), ki ga privežejo na jugu svete koče. Zakuri se ogenj s smodnikom, ki ga zapalijo s kresilom. Nato grede moški oblačit kralja, ki mora nositi isto opravo kot oba plesalca in se povrhu še oboroži s sabljo. Pride k volu, mu nastavi sabljo na grlo ter izreče obredne molitve. Med tem časom vsakdo poje in godala svirajo na moč. Kralj se tedaj vrne domov. Vola izpuste; poslej je posvečen in vladarjeva last. Namestu njega zakoljejo drugega vola, čigar meso se razdeli po vasi.

Ch. Renel, Ancêtres et Dieux.

Kar se tiče malajskega otočja, je Lj. Zvon 1924, str. 624/5 namignil na špansko poezijo s Filipinov. Tednik *Z i s* pa je omenil Madagaskar že večkrat, očitno lani ob kolonialni razstavi, ter priobčil nekaj slik. Bolj po naključju se je to zgodilo Lj. Zvonu 1925, kjer se Madagaskar omenja v zvezi s Camoensovimi »Lusovci« (Os Lusíadas).

Da boste culi, kako zveni malgaščina, navedem ob sklepu izrek, ki vsebuje homonim ali istopisnico z različnim poudarkom in pomenom:

Samihafa ny lâlana sy ny lâlana: ny iray tandremana, ny iray aleha = različna (sta) postava in cesta: ena je za poštovanje, druga za potovanje (ny, čitaj ni, je člen; sy = in).

*

Razen spotoma navedenih pomočkov sem rabil predvsem: R. P. Malzac, Grammaire Malgache, Pariz 1926; in Lucien Montagué, Essai de Grammaire Malgache, Paris 1931. Lionello Fiumi: Poesia del Madagascar (Giornale di Genova 4. 5. 1929). J. J. Rabearivelo pa mi je poklonil svoja dela: *Sylves*, Tananarive 1927; *Volumes*, Tananarive 1928; *Enfants d'Orphée*, Port-Louis, De Maurice 1931.

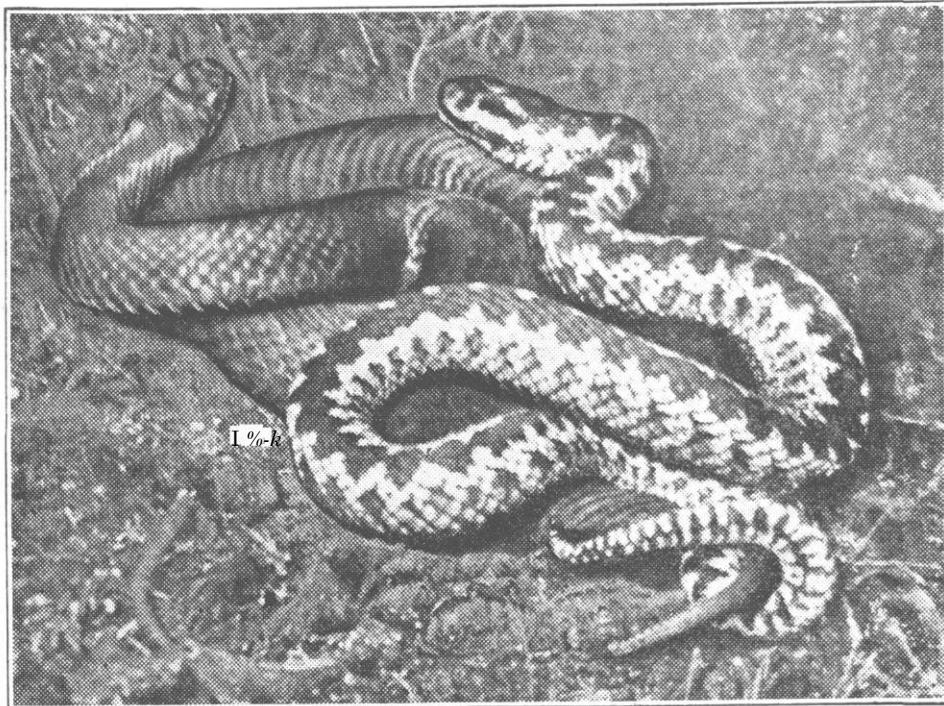
Blacklock: Pomlad

Gacija ljubezen

S omaj se začne sonce po kratkih zimskih dnevnih vzpenjati : više na nebo, že se jame vse. **II** povsod buditi življenje. Tudi aase mrziokrvne plazivce zgane dih bli. Eajoée se pomladi. Prvi med njimi se Kbude gadje iz rahlega zimskega spa-

poslednje tople sončne žarke. Hladno vreme, kakršnega smo imeli zadnja leta, je malenkostno vplivalo na ta prastari red.

Po obilnih sončnih kopelih se zdrave in spolno godne živali v nekaj minutah preleve. Nova obleka se posebno pri samcih sveti v čudovito lepih barvah.

Kari Stülcken pripoveduje, da je na barjih v Holsteinu opazoval že proti koncu februarja prve gade, ki so se sončili pred svojimi brlogi. V začetku marca je opazil na istem kraju dva samca na soncu, dasi je bilo na zraku še dve stopinji mraza. Bila sta popolnoma otrpla in sta se komaj zavlekla v luknjo. Šele štiri dni kasneje so se prikazali prvi martinčki. Olnato zelene, rjave in črne samice so izlezele na piano v drugi polovici marca, aprila pa so se slednjič pojavile še vse mlade in najmlajše generacije.

V aprilu in prvi polovici maja se vidi vobče največ kač, ker se bliža čas parjenja, pa ker potrebujejo stare živali, preden se levijo, mnogo sonca. Le še september in začetek oktobra sta tako izrazita kačja meseca, ker pridejo takrat stari in še mlada generacija loviti

Na srebrno beli podlagi, ki vleče včasih rnilo na morsko zeleno ali modrikasto, se jasno odraža temno črni vzorec na hrbtu, ki se pri poševnih sončnih žarkih svetlika kakor kaljeno jeklo. Le samice si tudi po prelevitvi ohranijo svojo mračno varovalno barvo, ki se dobro prilega zemlji.

Po levitvi postanejo gadje nenavadno živahni. Venomer opletajo in bičajo s svojimi okrnelim repki. Tam nekje se plazi samec v beločrnem svatovskem oblačilu. Ko sreča samico, ji po bliskovito šine na hrbet in med neprestanim pokimavanjem z glavo in ljubkovanjem s svojim preklanim jezičkom povezne svoj, v zanko zavrt rep, preko samičinega zadka. Samci postanejo podjetni že proti koncu aprila. Samice spóčetka niso posebno voljne. Venomer zavračajo samčevsko prilizovanje, umikajo se

in često se pripeti, da poskuša samica zbežati že z gorečim oboževalcem na hrbtu. Potein pa se zvija in kolobari na vse pretege, da bi se otresla samca, ki se od tega početja dostikrat tako zmede, da ne ve več, kaj je spredaj kaj pa zadaj in si včasih ovije rep okrog lastnega vratu.

Včasih se tudi večje število samcev in samic vseh letnikov spreplete v neverjetno zamotan klopčič, ki se tako zvija in premetava, da odskoči včasih nekaj centimetrov visoko od tal. Pri tem pa se živali ne parijo. Le če se izloči kaka gadica, se takoj požene za njo nekaj samcev in izolirana se samica slednjič vda.

Pri tem pa se vlogi kar naenkrat zamenjata. Poprej tako živahni in čuječi samec, leži zdaj popolnoma brezbržno poleg samice, ki mora sama paziti na okolico. Če ju kaj vznemiri, začne samica, ki zelo ostro vidi, takoj bežati in vleče pri tem samca zadenski za seboj, ne da bi prekinila parjenje, ki traja pol ali pa celo uro. Tudi zdaj se zgane najprvo samica, ki pusti samca samega pri kraju. Gad začne na smrt utrujen zaspano zehati ter na vse pretege krečiti čeljusti in strupenjake. Ali to je treba pač videti, ker je težko popisati.

Stilcken pravi, da je videl gade pariti se vedno le na soncu in ob raznem času. Čas parjenja traja nekako od konca aprila do srede maja. Medtem se vedejo živali zelo dostojno. Nikoli jih ni slišal sikati, kaj šele, da bi grozilno odpirale žrela ali pa celo vsekale.

Ko je zadoščeno razplojevanju, pa dobijo gadje silen apetit. Neverjetno, koliko lahko takale živalca požre: žabe, krastače, martinčke, krte, miši, podgane in ptiče. Izbirčni gadje niso prav nič. Celo nažrta mrhovina se jim ne ustavlja. Žive hrane se pa lotevajo kar brez opreznosti...

Život zavrt v obliki črke »S« preži kakih osemdeset centimetrov dolga gadica na mimo skakljajočo podgano. Oči se ji iskrijo kakor v zlatu vdelani biseri, glava se nalahko okreta, sledeč vsakemu gibu, dokler ne pride žrtev dovolj blizu in v pripraven položaj. Takrat pa plazivka šiloma šine s orvima dvema tretjinama života naprej in zaseka visoko vzravnan zoba živali v bok. Obupen odskok žrtve, da bi se osvobodila, le še poveča pritisk na strupenjaka in ojači injekcijo strupa. Zdaj se gadica spet umakne v začetni položaj in skrbno sledi vsaki kretnji svojega ple-

na. Podgana steče nekaj korakov, sede na zadnji nogi, s sprednjima si drgne gobček, z gobčkom pa drobni ranici, ki sta jih zapustila zoba. Potlej teče spet nekaj korakov dalje, naenkrat pa jo začne stresati, dlaka se ji jame jeziti in z zadnjimi močmi se klavarno potegne v goščo. Gadica se leno splazi za njo in jo izvleče že mrtvo, dasi je preteklo komaj šest minut po piku. Gadica podgano nekoliko osilini, potem pa jo takoj začne požirati, in sicer vedno z glavno naprej.

Zakrknjen sovražnik gada je, kakor znano, jež, Kjerkoli se sreča z njim, povsod se ga loti in s tako spretnostjo, da bi je od njega nikoli ne pričakovali. Stilcken je nekoč fotografiral spopad med gadom in ježem. Gad je usekal dvakrat zaporedoma, dobro pomerjeno in naglo kakor blisk, pa je ježu izteklo desno oko. Ali ježa je to le še bolj podžgalo. Zgrabil je gada nekje sredi života, skušajoč mu streti hrbtenico. Plazivec se je zvijal ter sekal s strupenjaki v jezeve boke, pri čemer si je pa le žrelo mesaril na njegovih ostrih bodicah. Po desetih minutah se je boj neodločno končal, ker je bil gad pri svojih osemdesetih centimetrih dolžine za ježa le premočan nasprotnik. Če bi jež zmagal, bi požrl gada s kostmi in kožo, s strupnimi žlezami in zobmi. Pik v glavo mu ni škodoval, le drugi dan ga ni bilo mogoče pripraviti, da bi se iznova zgrabil s sovražnikom, iz česar se da sklepati, da je potrošil vse protistrupe in da ga ni bila volja izpostavljati se, dokler se mu niso nabrali novi.

Kadar so gadje zaradi poslabšanja življenjskih prilik v starih gnezdiščih prisiljeni preseliti se drugam, uberejo kar ravno pot, ker zanje ne pomenijo manjša jezera, reke in potoki nobene zapreke. Gad plava skoraj prav tako spretno kakor belouška, le da se v primeru nevarnosti ne potopi, marveč skuša čim brže splavati na breg.

Prve dni septembra se rodi novi zarod. Mladiči pridejo živi na svet, ker tisti trenutek, ko pridejo iz materinega telesa, pretrgajo jajčne lupine. Slabotne gadice pa izležejo skoraj prozorna jajčeca, iz katerih se šele čez nekaj minut izmotajo mladiči, toda ne vsi. Tisti, ki so preslabi, da bi razgnali lupino, klavarno poginejo. Skrbi za mladi zarod gadje ne poznajo.

Mladiči se v prvi pol uri življenja že tudi prvokrat leve. Koža, ki je bila poprej siva, je zdaj bakreno rdeče barve

z ostrim vzorcem na hrbtu. Najrajši se hranijo od močvirskih kuščaric, ki so pa zanje seveda velike zveri in jih dostikrat le s težavo obvladajo. Strupenjaki in strupne žleze so pri mladih gadih že popolnoma razvite, a vendar se na plenu nikoli ne vidijo znaki zastrupljenja. Morda pri lovu na martinčke samo štedijo s strupom.

Poslednji topli septembrski dnevi še enkrat izvabijo vso staro in mlado gadjo zalego na prosto. Spet se živali sprepletajo v klopčice, toda zdaj jim ni mar ljubezni, marveč le še toplote poslednjih sončnih žarkov. Ko pa pritisne prvi nočni mraz, po opazovanjih Stiilckena oktobra ali pa najkasneje prve dni novembra, se pa vsa gadja zalega poskrije pod zemljo. V pol do tričetrt metra globokih votlinah se zberejo k po-

čitku včasi cele družine, katerikrat do trideset živali. Za gade vobče velja pravilo, da kjer je eden, jih je več in celo mnogo več. Zamotani v tesen vozec počivajo gadi in gadice, stari in mladi v svojih mrzlih zimskih grobnicah in čakajo vstajenja prihodnje pomladi.

In tako jim poteka življenje leto za letom izmenoma med bojem, gladom in ljubeznijo. Človeka ne iščejo, da bi mu storile kaj zlega, pravi Stiilcken, le on prinaša v svojem praznovrnem in nesmiselnem strahu med nje strah in nepokoje. Ako se napadena žival brani, ji res ni moči zameriti Vsak nepotreben uboj je pa v ostrem nasprotju z ravzvišenejšimi estetskimi načeli.

Ne ubijajte kač, tudi gadov ne, zakaj na svetu je za vse dovolj prostora.

Od ječmena in hmelja do piva

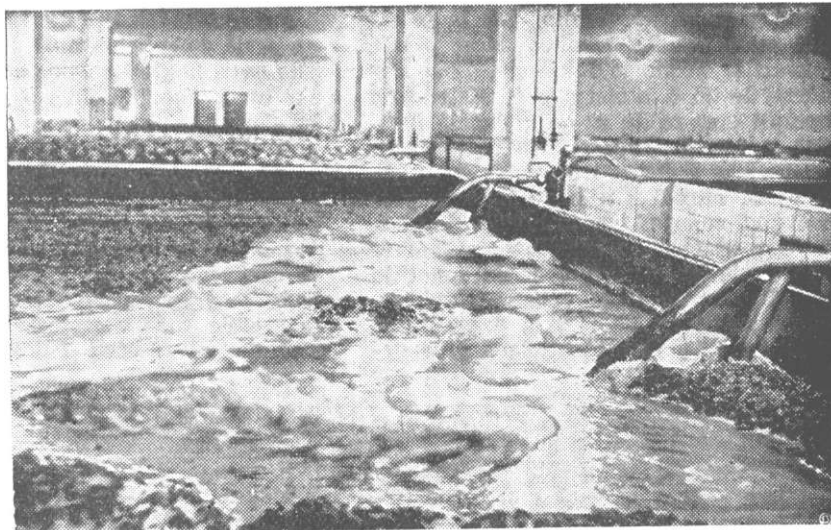
edek je človek, ki bi vedel, kako in iz česa se izdeluje pivo. Večina je naziranja, da se kuha pivo iz hmelja, kar pa je popolnoma napačno.

Glavna sirovina za kuho piva je ječmen. Ni pa vsak ječmen dober za pivo, temveč stavi pivarska industrija posebne zahteve nanj. Zato je kmetijska veda vzgojila posebne vrste ječmena, ki mu pravimo pivovarski ječmen. Le-ta ima mnogo škroba in malo beljakovin. Za pridobivanje vsake alkoholne pijače je pa potrebna sirovina vsebujoča mnogo sladkorja, ki se potem prevre v alkohol. Ječmen ga pa nima, temveč je škrob njegova glavna sestavina. Kako pa pride potem v ječmen sladkor? To se zgodi tako, da se pretvori njegov škrob v sladkor, iz katerega je prvotno tudi nastal. V zelenem listu se namreč dela iz vode in ogljikove kisline s pomočjo svetlobe sladkor, ki potuje potem v vse dele rastline in jo redi, da živi in raste. Kar je sladkorja odveč v rastlini se zbira v obliki škroba v zaloge. Posebno za mlad zarod poskrbi rastlina v izdatni meri, da ne bo stradal, dokler se ne okrepi in osamosvoji. Tako da tudi ječmenovemu zametku (embrio) materna rastlina v zrno veliko zalogo škroba. Čim začne zrno kaliti, oživi tudi neka čudovita snov v zrnu, ki ji pravimo diastaza. Po našem bi rekli razkrojjevalec. Diastaza pretvarja škrob v sladkor, da ga more mlada kal vsrkavati.

še nekaj desetletij vemo, da se to vrši in na kak način dela to rastlina. Zato vzbuja tem bolj naše občudovanje

Delo v hmeljniku

Pivo nastaja. V velikanskih posodah vre a kvasom premešana pivova začimba,

okolnost, da je človeštvo že v svoji slavl pradedavnim, kdo ve na kakšen način, prišlo do istega spoznanja in uporabilo to spoznanje za kuho piva. V bistvu se vrši ta kuha prav tako, kakor se je vršila že pri starih Sumerjih, ki so prebivali pred Babilonci in Asirci v Mezopotamiji pred 6000 leti. Ječmen namenjen za kuho piva, se namaka dva dni v vodi, potem pa se pusti vzkaliti na posebnih podih. Izkuš-

nje so dognale, 3a Je v zrnju tafrat največ sladkorja, ko so kali kake tri centimetre dolge. Takrat prekinejo kalitev in posušijo zrne v posebnih sušilnicah. Zrnje se nato očisti in zdrobi. Temu sladkemu zdrobu pravimo slad (nemško Malz). Slad je tista snov, iz katere kuhamo pivo.

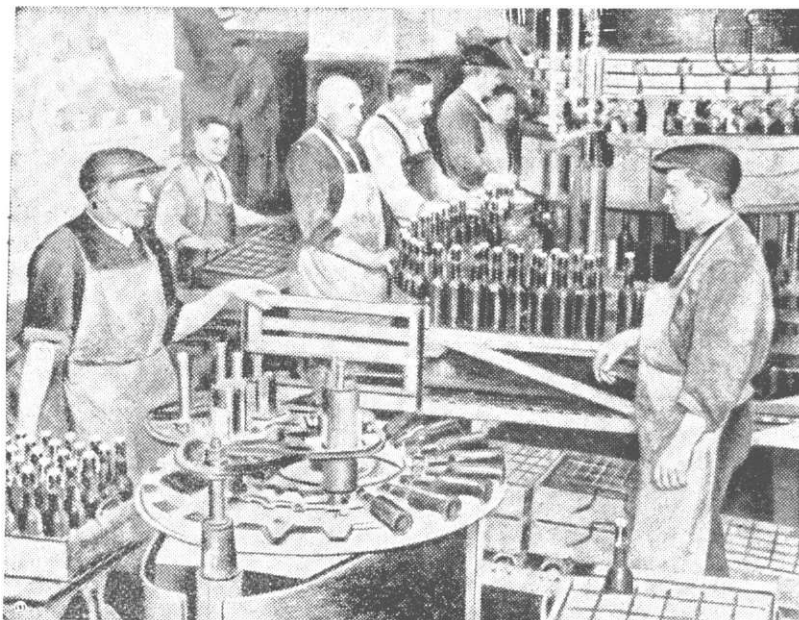
Med kuhanjem dodamo na 400 Etrov piva 1 kg hmelja, ki da pivu prijetno

Pivo v sodčkih, pripravljeno za prodajo

grenčico in ga konservira, ker bi se zaradi male vsebine alkohola sicer pijača pokvarila. Točno je dokazano, da so Babilonci že od 6. stoletja pred Kristusom hmeljili pivo in da so gojili hmelj v velikih nasadih. Kér so Babilonci nosilci najstarejše kulture, smemo sklepati, da so ostali narodi z njihovo kulturo prevzeli tudi znanje kuhe in hmeljenja piva. Skiti so prenesli to znanje na zapad. V 7. stoletju po Kr. vidimo, da hmeljijo pivo Bajuvarci, ki so prišli s Kavkaza. Slaveni rastlinar Linné trdi prav, da je prišel hmelj v Evropo za časa preselje-

Pri nas so uvedli hmelj Nemci in sicer ga prvič omenja urbar Notitia Bonorum de Lonca l. 1156 na posestvih frižinskih škofov v Škofji Loki. V 30-letni vojni so skoraj vsi evropski cvetoči hmeljniki propadli. Obdržali so se le v najugodnejših krajih n. pr. okoli Žateca na Češkem. Tudi v naših krajih je propadlo hmeljarstvo na korist vinarstva, ki ga je močno pospeševala cerkev zaradi vina za cerkveno porabo. Na koncu 18. stoletja se je evropsko hmeljarstvo spet razcvetelo, toda v naših krajih ga ne zasledimo do začetka 19. stoletja. Pred

Mehanično polnjenje steklenic s pivom

vanja narodov. Prve evropske hmeljnike omenja darilvena listina kralja Pipina samostanu St. Denis l. 768. Tedaj so z njim začinjevali pijačo iz slada, ki so jo imenovali cerevisia. Iz prvih hmeljarskih krajev sedanje Francije, Belgije in Bavarske, se je razširilo hmeljarstvo na Češko in druge kraje. Zaradi posebnih talnih in podnebnih zahtev hmelja, se ni gojil hmelj v sklenjenih ozemljih, temveč raztreseno po Evropi. Za širjenje hmeljarstva in pivovarske industrije imajo glavno zaslugo samostani, ki so imeli izključno pravico varjenja piva v 12. in 13. stoletju. Pozneje so si to pravico priborili tudi graščaki in meščani. Na Češkem, kjer se goji hmelj od leta 1052 je hmeljarstvo posebno širil Karel IV.

100 leti se omenjajo hmeljniki okoli Maribora, Ptuja, Sv. Andraža pri Velenju, vendar pa je bilo na vsem Štajerskem komaj 500 oralov hmelja. Šele v sredi preteklega stoletja se je začelo na pobudo oskrbnika gradu Novega Celja pri Žalcu v Savinjski dolini - v večji meri uvajati hmelj. Pravo vrsto za naše kraje je šele iztaknil eraščak Haupt, ki je prinesel iz Anglije sorto imenovano golding. Danes je zasajenih v Sloveniji okrog 1000 hektarjev s hmeljem in se ga pridela približno 10.000 metrskih stotov. Piva skuha naša unionska pivovarna letno 60.000 hL, za kar porabi 150 metrskih stotov hmelja, torej prav neznatno količino našega pridelka. Jugoslavija producira do 700.000 hL piva. Povprečna svetovna potreba hmelja znaša okrog

.600.000 metrskih stotov, iz katerega se zvari nad 240.000.000 hl piva.

Pivo je med vsemi alkoholnimi pijačami najmanj škodljivo. Zmerno uživa-

nje priporoča zdravniška veda rekou-
lescentom bolnikom s slabim tekom in
doječim materam.

Mario Meunier

Odbor pariškega Društva književnikov je pred nedavnim podelil veliko nagrado v znesku 10.000 fr. Mariju Meunieuru za vse njegovo delo. Kdor pozna to delo, ki oživlja v našem, hladno računajočem in materialistično navdahnjenem času najlepše in

Mario MEUNIER,

najgloblje književne ustvaritve starega veka, ni bil presenečen, ko je čital o podelitvi te nagrade, saj je le skromna oddolžitev za dragoceno delovanje tega moža. Brez takšnih mož bi bil velik del razumništva brez vsakega stika z antiko in njeno duševnostjo, ki je bila vendar prednica naše duševnosti. In koliko je razumnikov, ki so pošteno opravili svoje klasične študije, a vendar niso v stanu, da bi Platona, Sofokla ali Evripida prebrali v izvirnem tekstu? Toda ni vsak prevajalec klasičnih de! sposoben današnjemu človeku oživiti v vsej prvotni svežosti in lepoti dela starih pisateljev. In Mario Meunier spada prav gotovo med tiste, ki so za to delo najbolj poklicani.

Mario Meunier se je rodil 12. dec. 1880 v Saint Jean Soleymieuxu v departementu

Loire. Habilitiral se je za doktorja književnosti in profesorja in že zgodaj je pričel prevajati mojstrska dela starogrške literature. Med temi je omeniti Sofoklejevo »Antigono«, Platonovo »Pojedino«, »Fedra« in »Fedona«, Evripidove »Bakhantinje«, Plutarhovo »Izido in Ozirisa«, Pitagorove »Zlate verze«, ki mu jih je s prejšnjim delom kronala Francoska akademija in Aristotanova »Ptice«. Sedaj pripravlja Aristotelove, Kleantove in Proklejeve »Filozofske himne«, Lukienovo »Sirsko božico« in Sinezijeve* »Himne«.

Njegovi prevodi so mojstrsko uživetje t misel starih avtorjev in v dah francoskega Jezika. Ni pa samo virtuozen prevajalec, temveč tudi izvrsten pisec originalnih del, med katerimi je omeniti zlasti »Sokratovo legendo« in »Zlato legendo o bogovih in herojih«. Posebno v zadnji knjigi je pokazal poleg Sijajnega poznanja starogrške in starorimske mitologije, ki jo predstavlja v čisto novi, izredno razodeti obliki, tudi navdihnjenost visokega poeta. Človek, ki prične čitati to knjigo, je ne odloži iz rok, dokler ne prebere zadnjega stavka.

Izdal pa je še majhno knjigo, v kateri opfsuje s preprosto, toda silno besedo svoje doživetje kot vojni ujetnik v nemških ujetniških taboriščih. Ti doživljaji so bili polni grozovitosti, pomanjkanja in ponižanja, čudno je, da je z nekaterimi nesrečnimi tovariši sploh še zdržal ta pekeil in se vrnil s koncem vojne še živ k svojemu plemenitemu delu znanstvenika in poeta.

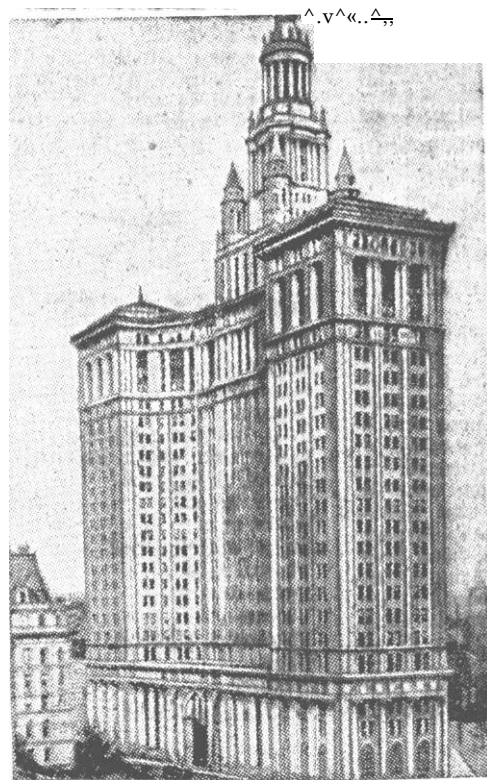
Koliko časa žive znane rastline

Zmajevec	4—5000	1er
Mamutovec	4—5000	»
Cipresa	3000	»
Tisa, močvirna cipresa	2—3000	»
Libanonska cedra, kostanj	2000	»
Bukev, lipa, hrast	1000	»
Topol, jesen	2—700	»
Rožni grm	nad 400	»
Jelka, smreka, bor	3—400	»
Vinska trta	130	»
Božje drevce	120	»
Velesa	108	»
Planinska vijolica	60	»
Vres	40	»
Negnoj	30	»
Češmin, borovnica	25	»

Zgoraj (od leve proti desni): Samuel Morse, II Je pred sto leti iznašel brzojav. 14. t. m. so bile v Evropi in Ameriki velike proslave njegovega spomina. — Panthéon v Parizu: Francoski narodni mavzolej, kjer so pokopani veliki možje

kakor Mirabeau, Voltaire, Rousseau in Viktor Hugo. — Košček Japonske v Ameriki: Japonski poslanik v Washingtonu Katsuji Debuhi z ženo in hčerjo pod cvetočimi češnjami. — Italijanski kraljevi par Viktor Emanuel ob otvoritvi dveletne mednarodne umetnostne razstave v Benetkah. — Spodaj (levo): Mogočna mestna hiša v francoskem mestu Lille. (Desno): Svečano okrašene gondole v beneških kanalih ob priliki otvoritve mednarodne umetnostne razstave.

Raj v dobi tehnike

FT T zzhodno Nove Guineje leži ve»
 \ / liko melanezijsko Salomonsko
 j \V otočje, v katerem je otok Ren»
 I • 1 nel najjužnejši. Ta otok je
 skupno z nekaterimi ostalimi otoki
 Salomonskih otokov, ki so posebno
 zanimivi po geološki sestavi, pod an»
 gleškim pokroviteljstvom. Otok Ren»
 nel meri približno 500 kvadratnih milj
 (okoli 130.000 ha) in ga od vseh strani
 obdajajo visoke skale, ki se ponekod
 dvigajo do 400 čevljev (okoli 133 me»
 trov) visoko. Prav malo je mest ob
 obali, ki so dostopna za kopanje. Otok
 se zdi na zunaj kot skalnata bariera,
 sredi katere je plitva laguna, ostanek
 srednje plitvine prejšnjega koralnega
 otoka, ki je bil na istem mestu prej,
 preden je nastal otok okoli njega. Za»
 radi luknjičavosti skalovja na otoku ni
 nobene reke in celo jezero je malo
 slano. Ves otok je gosto pokrit z gozs
 dovi.

Rennel je odkril 1790 kapitan Bligh,
 toda do danes so se samo enkrat po»
 skusili na njem naseliti tujci, in sicer
 zaradi tega, ker na otoku skoraj ni
 mogoča trgovina in sploh nima pri»

kladnega pristanišča. Glavno izvozno
 blago teh krajev, kokosovi orehi, pa
 prav na tem otoku ne uspevajo naj»
 boljše.

Poskusa za kolonizacijo se je lotila
 evangelska misija za južno morje. Od»
 prava se je končala z umorom obeh
 misionarjev in poskus, da bi otok pre»
 vzel krščanstvo, je ostal brez uspeha.
 Od tedaj je le malo ljudi obiskalo ta
 otok in še oni redki so prehodili le ne»
 kaj milj po otoku.

Po vsem navedenem je jasno, da so
 ostali domačini na tem od sveta od»
 rezanem otoku brez civilizacije in brez
 kulture in da jim od vsega vnanjega
 vpliva ni ostalo več kot nekaj sekir
 in orodja, ki so ga tamkaj pustili tujci.

Nedavno pa je univerza v Sydneyu
 in vlada Salomonskih otokov vendar
 tvegala na otok Rennel odpravo, ki naj
 bi preiskala tamošnje ljudi in razmere.

Renneloti so svetlorjave polti kot
 vsi otočani srednjega in vzhodnega Ti»
 hega morja ter se ločijo od njih le po
 laseh, ki so bolj podobni lasem Mela»
 nezijcev na glavnem otoku Salomon»
 skega otočja. Nekaj podobnosti pa

Potujoča družina domačinov pripravlja kosilo

Značilen čoln domačinov z otoka Rennel

kažejo prebivalci Rennela tudi Papuancem. Njihov jezik je narečje jezikov, ki jih govore polinezijski, in je precej podoben govoru s havajskih otokov, Maorov na Novem Zelandu, prebivalcev Tahitija ali z gvinejske obale.

Vsi domačini z otoka Rennela, ki so stari nad 18 let, so tetovirani. Odprava Sydneyjske univerze in tamkajšnje vlade je pristala na tesnem peščenem mestu, ki leži med visokim skalnatim zidom in so ga imenovali Kungava Bay. Nedaleč odtod so bile tri kolibe domačinov, tako da so imeli znanstveniki takoj prave sosede v bližini. Te nizke kolibe, ki so prav za prav samo skromna zatočišča, so izdelane iz palmovih vej in streha ni niti dovolj visoka, da bi mogel človek pokončno stopiti pod njo. Ti ljudje se v glavnem hranijo z mesom morskega psa in v marsikateri kolibi visijo njihovi repi kot velike lovorike.

Ker odprava ni mogla prinesiti s seboj pripravnega orodja, se je morala zadovoljiti s tem, da je s svojega bivališča ob pristanišču prirejala do šest dnevne izlete v notranjost otoka. Ker raziskovalci tudi niso razumeli domačega jezika, so bile težave pri delu še večje. Prav tako je oviralo raziskovanje, da ti ljudje ne bivajo skupno v večjih naseljih, temveč v samotnih kolibah posamezno ali kvečjemu v dveh družinah. Vsaka družina ima svojo kolibo, ki ji obdaja velik vrt. Pred vsako kolibo sta po en ali dva groba, na

katerih je zgrajena majhna hišica. Ti grobovi so v verstvu teh čudnih otokov velikega pomena. Če umrje naslednji glavar družine, mu pred kočo postavijo nov grob. Sadje in sočivje, ki zraste na vrtovih, znosi družina pred grob, pred katerim moli najstarejši moški za dobro letino. Na vsem otoku je le nekaj svetišč, kamor pri našajo otočani enkrat letno svoja darila. Tamkaj žrtvuje ta preprosti narod velikim duhovom — najbrže tako kot duhovom svojih umrlih prednikov pred domačimi kolibami — dragocena darila, da bi bil deležen njihove milosti in dobrote.

Po žrtvovanju zaplešejo moški in ženske; včasih trajajo ti plesi vzdržoma več noči. Godba je enostavna; v orkestru je samo svojevrsten boben. Sredi plesišča se vsede mož s to pripravo in prične nato peti in enakomerno udarjati po deski. Po par minutah se pričnejo plesalci (moški zase in ženske zase) šopiriti okoli igralca. Ritem je vedno hitrejši in doseže končno takšno hitrost, da se plesalci izmučijo do vrtočlave in popadajo po tleh.

Nič manj zanimivi kot svečanosti pri žrtvovanju so tudi običaji pri pogrebih. Če kdo umre, dvignejo svojci pretresujoč vik in krik, kar se včasih stopnjuje tako daleč, da se s sekirami ali noži med seboj pobijejo do krvi. Truplo pokojnega namažejo z ilovico, zavijejo v plahte in pokopljejo v zemljo.

Med tem ko so grobovi pred hišami, so kuhinje za njimi. Kuhanje oskrbujejo samo žene in v kuhinji imajo opravka same.

[Vseh prebivalcev na otoku Rennel je komaj tisoč, ki žive, po davnih še]

gah in navadah in skrbijo za prehrano z navadnim orodjem kot pred sto leti.

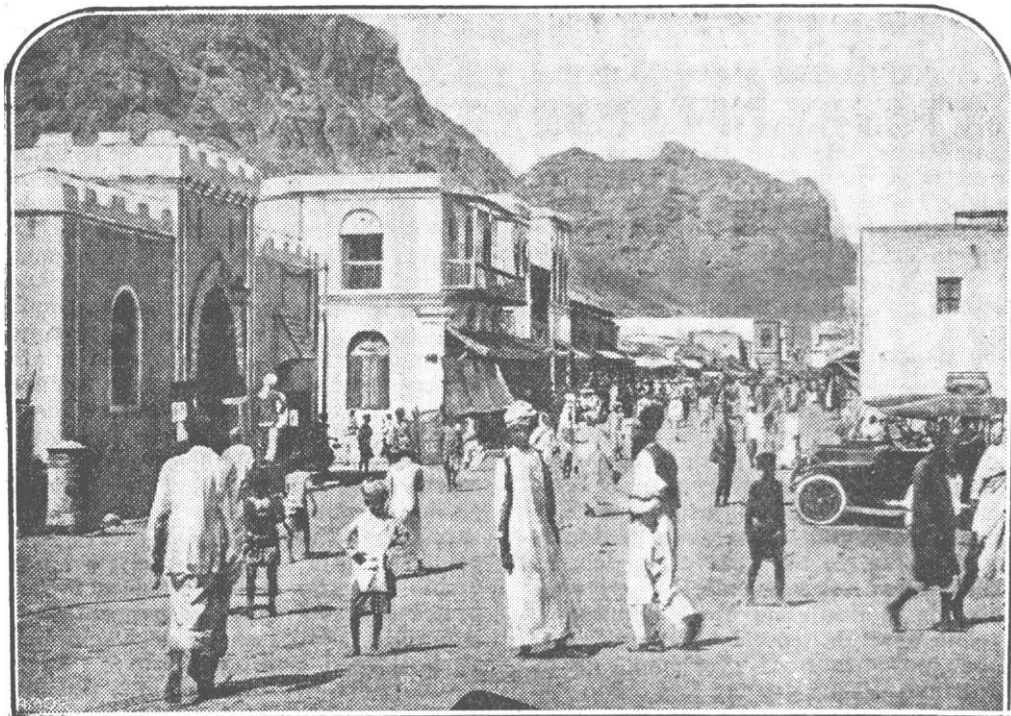
(Glej sliko na ovitku: Domačin z otoka Rennel. Moški nosijo dolge lase, ženske pa kratke)

Aden, čuvar Rdečega morja

ko vržemo kratek pogled na Sredozemsko morje, vidimo, da ima Anglija vse ključne za dohod vanj in za izhod iz njega. Ne samo to, tudi v morju samem ima par postojank, ki ji pomagajo obvladovati vode, obdajajoče južno Evropo, severno Afriko in Prednjo Azijo. Gibraltar»Malta»Ciper»Egipt: neprekinjena veriga, ki priča o velikanskem smislu angleškega naroda za točke, s katerih se da obvladovati svet. Podaljšek te verige skozi Rdeče morje tvori najprej nekoliko otočičev ob arabski obali, v ožini Bab el Man»deb stoji angleški otok Perim, na skrajnem južnozahodnem koncu Arabije pa se mrko dviga v nebo končna utrdba Aden, čuvar Rdečega morja in nadaljnje poti v Indijo.

Nedavno je brzjavka oznanila svet, da je angleška vlada izločila Aden iz oblasti bombayskega guvernerja in ga podredila naravnost indskemu podkralju. Na videz enostaven upravni ukrep, ki pa ima gotovo zelo važno ozadje in razlogi za to izpremembo so gotovo tem važnejši, čim malopomennejši se zde nepoučeni javnosti.

Mesto Aden (tudi Angleži izgovarjajo ime Aden in ne Eden, kakor se čisto čuje iz ust tujcev) je najpomembnejši kraj južne Arabije in šteje s svojimi predmestji okoli 40.000 prebivalcev. Samo ozemlje, ki spada k tej koloniji pa meri 24.000 štirijaških kilometrov in ima vsega kakih 150.000 duš. Strma skala, v katero je postavljeno mesto, je del davnega ognjeniškega žrela. Res da je ognjenik ugasnil pred

ADEN: Glavna ulica

da v davni časi, vendar pa se skala ni ohladila, ker jo dan na dan žge ne usmiljeno paleče sonce. Goli, skalnati polotok je Anglija zasedla 1839 in ga izpremenila v prvovrstno oporišče svoje vojne in trgovinske mornarice.

Aden je svobodna luka, ki jo dan za dnevom poseča množica parnikov in motornih ladij, da si iz njenih ogromnih skladišč obnovi zalogo kuriva, preden krene v Rdeče morje ali pa v obratni smeri proti Indiji. Po otvoritvi Sueškega prekopa pa se je pomen tega skalnatega oporišča seveda še postotil. Mesto je zato utrjeno po pravilih sodobne tehnike, ki ima zelo olajšan posel s tem, da je kraj od vseh strani obdan od silnih prirodnih utrd.

Samotna postojanka ni ustvarjena za letoviško točko, spada namreč med najbolj vroče kraje naše zemlje, kakor je Rdeče morje najtoplejše morje sveta. Kdor ni po svoji službeni dolžnosti navezan na Aden, ne bo silil v to večno razbeljeno peč. Luka je obdana od utrd, oklopnih stolpov in obširnih skladišč za gorivo. Na rebrih bivšega ognjenika pa se beli vojašnica pri vojašnici, prebivališče oborožene sile, ki drži trdno v pesteh negostoljubno, toda politično tako važno skalovje. Mesto samo, ki leži nekoliko v stran, ima v vsakem pogledu značaj arabskih mest. Ulice ožive šele proti večeru in pozno po polnoči vlada po njih še živahno življenje. Arabci vseh odtenkov polti, od zamolklo rjave do skoraj črne, ponujajo v vseh mogočih jezikih razne vzhodne dišave, korale, nojevo perje ali znane dopisnice z ob scenimi prizori. Arabski Židje iz Jomana, neverjetno umazani, vsiljujejo vsako mogoče rogovje divjih živali, med njimi se kretajo abesinski ali somalski črnci ter Arabci iz notranjosti, z mrkimi lici in ogromnimi turbani. Tudi mešanica zastopnikov indskih narodov se gnete po ulicah, znamenje, da je daljna Indija skoraj v sosedstvu.

Izmed stavb sta zanimiva dva »stoba molka«, čudno pokopališče Parzov, oboževalcev ognja, ki imajo tudi v Adenu zelo močno versko občino. Ve likanski jastrebi sede vrh stolpov in čakajo, kdaj jim nakloni smrt novo žrtev, da jo pokopljejo v svojih nasitnih žrelih. Samo v Bombayu vidi potnik lahko še te turobne stolpe skrivnostne vere Parzov. Verniki Ormuzda in Arimana ne ugašajo sveče s

sapo iz ust, da ne onečastijo ognja z nečistim človeškim dihom, marveč ga vpihnejo s pahljačo, požara ne zatirajo z vodo, marveč s prstjo, kame njem in peskom. Svoje mrlice izpostavijo v plen golovratim jastrebom, da ostanki človeka ne onečastijo starih glavnih elementov: ognja, vode, zemlje in zraka. Čudni verniki so tudi strogi vegetarijanci.

Rastlinstva v mestu samem sploh ni; od 1907 namreč še ni padla na adenska tla niti kapljica dežja in pet in dvajsetletnim domačinom zaman dovedeš, kaj je dež. Stoletni starci ga morda dočakajo po parkrat v svojem življenju in dež je za adenske domačine čarobna bajka iz tisoč in ene noči, vedno zaželen in nikoli dosežen. Vodo pa dobiva mesto iz ogromnih rezervoarjev za mestom, ki so jih sezidali še Perzijci iz dobe Ptolomejcev in ki jih je angleška vojaška uprava popravila in izpopolnila. Osobito znanih je dvanajst rezervoarjev pri Tavli, ki dajejo vodo za vse mestno prebivalstvo. Voda za vojsko in evropske naseljence se skrbno preceja, ker bi bila sicer neužitna in zdravju opasna.

Takoj nedaleč iz mesta proti notranjosti in tik ob obali pa se oko našla nad kavovini in bombaževimi nasadi, ki lepo uspevajo zavaljo obilne nočne rose ali zavaljo podtalne vode. Kljub temu pa Aden ni priporočljiv za letovišče, kar radi verjamemo Framcozu Chableu, po katerem smo posneli pričujoče vrstice.

Sledovi sladkorja v jantarju

Berlinski raziskovalec prof. dr. Gross je preiskoval mikroskopsko majhne količine sladkorja, ki so se našle v jantarju, vedno v zvezi z žuželkami. Dognal je, da se je ohranil sladkor 60 do 80.000 let, a da se med tem časom ni prav nič izpremenil. Prišel pa je v jantar takrat, ko so se na baltskih obalah ujele žuželke v smolo tamošnjih borovcev; smola se je potem spremenila v jantar. Takšne žuželke so bile: čebele ali metulji, torej medoberi, ali listne uši, ki iz rastlin srkajo sladki sok in ga v svojem telesu pretvarjajo v medeno roso, posebno mravljam zelo priljubljeno. Jantar se je torej pokazal kot neprekosljivo sredstvo za konzerviranje, ker je ohranil mikroskopsko majhne količine organskih snovi, ki sicer tako lahko razpadejo. — Rč.

Bakterije in njih rablji

Ekoraj vse nevarne bolezni in epidemije so, kakor znano, posledica bakterij, ki se prenašajo od človeka na človeka. Te pritlikave enostanične živine ne delujejo s svojo silo, marveč s številom, 7, armadami, ki si jih človek številčno nikoli ne more prav predstavljati. Vse bakterije se razmnožujejo z delitvijo. Iz ene nastaneta v pol ure dve, v eni uri štiri itd. Na ta način se sice vidi proces razmnoževanja dokaj počasen toda komur se ljubi računati, bo našel, fia ima ena sama bakterija na dan milijarde naslednjic. In če bi še naprej računal, da telita sto milijonov bakterij en «ram, bi dn bil v 24 urah približno eno tono teli zavratnih klic. tedaj za večkratno telesno težo » enem dnevu. Ako bi bilo razmnoževanje bakterij res tako svobodno in brez meja. h' bakterije pri vsaki nalezljivi bolezni človeka v najkrajšem času dobesedno požrlo

No. bakt^{riologija} je že v prvih po^{četkih} dognala, na kakšen način odbijajo ljudje >n živali napade teh mikroskopičnih sovražtnikov. Behring je dokazal, da nastajajo v krvnem serumu strupi, ki ugonabljajo bakterije in telo počasi imunizirajo. Mečnikov je odkril potujoče krvne stanice, tako zvané fagocite, ki se nalik obrambni armadi vržejo na bakterije na kraju infekcije in zlomijo njih vpad. Na podlagi teh dognanj je začela medicina podpirati organizem v boju z bakterijami. Uvedena so bila cepljenja proti raznovrstnim epidemijam.

Med primitivnimi ljudstvi pa zahtevajo kužne bolezni še vedno neštevilne človeške žrtve, kar bi moralo na kraju dovesti do popolnega iztrebljenja človeškega življa, **f.n** bi bolezni[^] ko dosežejo višek, na neki skoraj čudežni način same ne odjenjale. Tajno

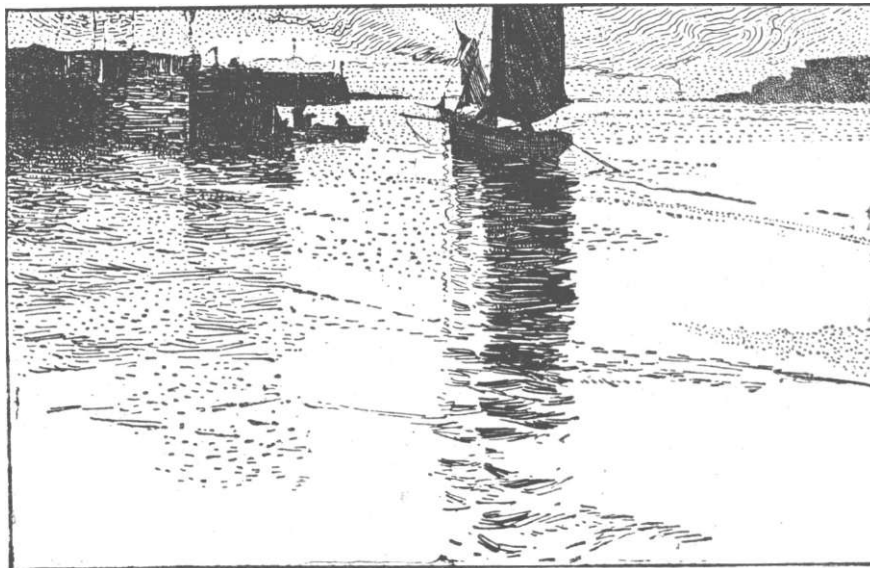
lega nenavadnega preloma je morda pra* pojasnil francoski raziskovalec d' Herelie.

D' Herelie pravi, da imajo bakterije poleg protistrupov v krvi in fagocitov še druge, neprimerno opaen^{ejše} sovražnike, namreč neke pod mikroskopom nevidne živine, ki se same hranijo z bakterijami. Te dobe na višku epidemije tolikšno premoč, da boP-zenske bakterije popolnoma uničijo. D'Herelie jih je imenoval zaradi tega bakterirv. žree ali bakteriofage.

Že delj časa je znano, da obstoja razen mikroskopičnih prazvin tudi taki organizmi, ki se ne vidi 10 z nobenimi umetnimi pripomočki in ki uidejo skozi najfinejše filtre, kar jih poznamo. Dr. Filip liadley pa je nadalje dokazal, da se tiekatere vrste bakterij n. pr. bakterije kolere tifusa, davice in grize lahko pojavljajo v dveh oblikah, namreč kot vidni ali pa kot nevidni ultramikroskopični organizmi in kar je najvažnejše: dognal je, da n. pr. bakterije grize v nevidni obliki ne morejo sprožiti bolezni in da jim v tem stanju tudi bakteriofagi ne morejo do živega

V zvezi s temi raziskavanji ee je slednjič chikaškemu profesorju dr. Kendallu [osrečilo odkritje, ki mu strokovnjaki pripisujejo nedogleden pomen. Kendalu se je posrečilo umetno vzrediti bakterije nekaterih bolezni, kakor hripe, ošpic, nahoda itd., ki jih poprej nikakor ni bilo mogoče dobiti v čistih kulturah. In kot logično sosledje tega odkritja se mu je posrečilo prevesti vzbujevalce nekaterih bolezni (hripe, tifusa, rumne mrzlice, pljučnice itd.) iz vidne v nevidno obliko.

Bakterije spreminjajo svojo življenjsko obliko glede na redišče, ki jim je na razjda^{go}. To je zdaj dokazano. Hkrati s tem pa **Jl**

ALDERSON: Večer ob vodi

tudi razjasnjeno, zakaj bakteriologi poprej **nieo** mogli vzrediti nekaterih vrst bakterij. Dieta v epruvetah je bila pač napačna.

Rendait je pripravil svojim gojenkam močnejšo hrano. Redišča je sestavil iz zmletih tenkih čreves raznih živali in imenoval to tekočino, ki vsebuje pretežno proteinske snovi (prabeljakovine) »medij K«. V ta medij je vcepil kri na hripi bolnih ljudi in mikrobi so res ostali živi, zakaj ko jih je potlej presadil na eno običajnih, starih redišč, se je tod kmalu razvila cvetoča kolonija majcenih, krogličastih mikrobov. Človek je tu prvokrat lahko opazoval povzročitelje hripe v vidni obliki. Ko je Kendall nato proces obrnil in presadil mikrobe nazaj na svoj medij K, so takoj spremenili obliko in postali spet nevidni.

Poskuse ie ponavljal tudi z drugimi bakterijami in vselej se je pokazalo, da se s premeno redišča preleve bakterije iz vidno v nevidno obliko ali pa obratno. Pod mikroskopom se pri tem jasno vidi naslednji **pnjav**.

Na mediju K izgube bakterije prvotne ostre obrise, razpadejo in ostanejo le prav majcena zrna, ki gredo zlahka skozi luknjice najfinejšega Berkefeldovega filtra. Na običajnem redišču pa začno zrna spet rasti, ali **pa** združevati se v polnotežne bakterije.

Glavna Kendallova zasluga je, da se mu je posrečilo prevesti nevidni virus nekaterih boleznih v obliko mikroskopično vidnih bakterij, zakaj le v tej obliki se da sovražnik

proučevati in uspešno zatirati. Tudi bakteriofage mu je uspelo vzrediti v vidni obliki. Ti so namreč po njegovem mnenju le nevidna oblika tistih bakterij, od katerih se hranijo, ali z drugimi besedami: le neka posebna preobrazba njih lastnega plena. V primeru, da je to Kendallovo naziranje pravilno, bo morda postalo v bodočnosti temelj prav učinkovite zdravilne metode, zakaj bakteriofagi, ki uničujejo svoje lastno pleme v bolnem organizmu, so za samega človeka popolnoma nenevarni.

Bakteriofage so prvokrat odkrili v Indiji o priliki neke epidemije kolere in takrat so jih tudi prvokrat uspešno uporabljali pri zatiranju bolezni. Pozneje so se posluževali te metode zoper bulno kugo ob Senegal. Pri tej bolezni, ki zahteva drugače skoraj sto odstotkov smrtnih žrtev, se je takrat doseglo 15 do 20 odstotkov ozdravljenj. Še boljše se je obnesla terapija z bakteriofagi pri epidemiji griže v Braziliji, ko sta prišla na sto bolnikov le dva smrtna primera.

Bakteriofage nahajamo v debelem črevesu človeka, v kanalskih vodah in dobro gnojnih zemljah, odkoder se izločajo s precejanjem skozi Berkefeldove filtre. Vsaka bakterija ima svojega specifičnega bakteriofaga in če se po Kendalovi metodi posreči vzrejanje posameznih vrst v čistih kulturah, bo v bodoče igrača pobijati tudi najnevarnejše nalezljive bolezni, zakaj za vsako bakterijo nam bo takoj nj razpolago tudi njen rabelj.

PRI POVE D 11 E70

Bog s tisoč imeni

Šiva Strašni, boig milijonov Aziatov, je **asAikan** ma netki znamki Francoske Indd-

je. Tega boga zovejo domačini z več nego 1000 imeni in vsak dan mu polagajo neštete žrtve, ki jih spremljajo mistični obredi. V rokah drži bat, kačo in rožni venec, znake moči, strasti in odpovedi. Njegovi pristaši menijo, da je šiva ustavil vesoljni potop in da je Brama stvarnik novega življenja na zemlji. Brama upodabljajo s svetim lafoudom.

Pravoverni šivaist ne stori ničesar, ne da bi bil v etratoiu, da si s svojim dejanjem nakoplje nemilost velikega nasilnika za vse večine čase.

Lunini kolobarji in vreme

Dvor, ki se često vidi okrog lune, je optični pojav, ki nastane zaradi lomljenja svetlobnih žarkov. V visokih zračnih plasteh se namreč tvorijo ledni kristali, v katerih **sa** lunini žarki tako lomijo in odklanjajo, da nastane kolobar, ki mu pravimo lunin dvor. Obseg tega kolobarja je odvisen od velikosti lednih kristalov. Čim manjši so, tem večjt je kolobar in obratno. Če opazimo, da leze lunin dvor čedalje bolj vase, potem z gotovostjo lahko sklepamo, da bo kmalu dež ali pa sneg, zakaj krčenje kolobarja znači, da postajajo ledni kristali čedalje večji. Ko Postanejo dovolj veliki, začno namreč padati na zemljo kot sneg, če so tudi spodnje zračne plasti dovolj mrzle, v nasprotnem primeru se pa med potjo stale in mesto snega pada dež.

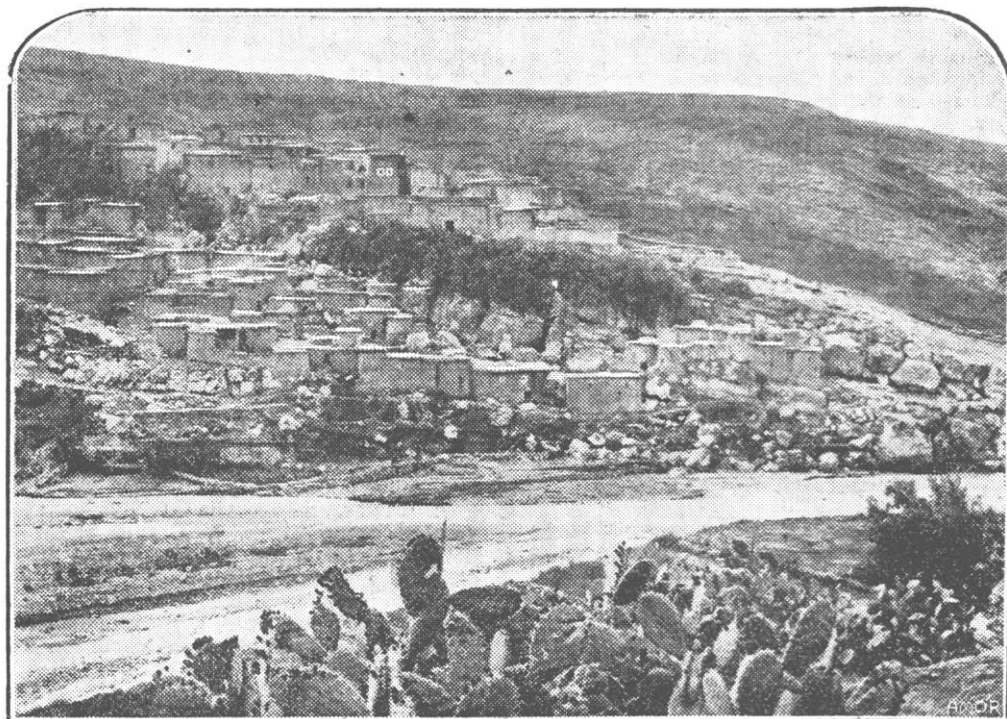
Veliki Atlas v južnem Maroku

Marakešu sem srečal svojega tovariša profesorja, namenjenega raziskavat ležišča molibdenove rude v Velikem Atlasu, nekako osemdeset kilometrov južno od tega starega maroškega mesta. Rudnik leži kakih 1500 metrov nad morjem. Povabil me je s seboj in ker so mi pravili, da bom našel gori še več svojih rojakov, sem se rade volje odzval, posebno še, ker je tam angažirana tudi precej švicarskega kapitala.

Nekako deset kilometrov izven Marakeša se začenja pokrajina, ki ji pravijo »bled«. Kadar je pust in mračen dan, kot smo ga imeli tistikrat, je ta svet neznansko žalo-

vohaš že na dvajset metrov daleč. Za Evropeca z normalnim želodcem je vožnja v takem avtobusu nekaj nemogočega.

Iz Amismiza smo se odpeljali z rudniškim avtomobilom v nalivu, ki me je spominjal na aluvialno dobo. Megle, črne kakor saje, so se vlekle prav pri tleh in lilo je neprestano, dokler se nismo ustavili v Asegurju 1550 m nad morjem. Za novince je pot zelo zanimiva. Kolovoz se vije skoraj ves čas v zasekah ali pa nad vrtoglaviimi prepadi z navpično odrezanimi stenami. Zavoji so ostri, da jim je komaj moč slediti, tu pa tam pa je sled presekana po hudo-urnikih. Nazadnje je legla na goro še me-

Vasica na pobočju Velikega Atlasa

sten ali vendar ne brez neke prav posebne veličine, če pa posije sonce po deževju, se pokrajina docela spremeni, kakor da bi jo začaral. Na obzorju zakipe pod nebo sneženi vršaci Velikega Atlasa na ažurnem ozadju. Iz redkih gozdičev palmovca se ti odpira panorama, kakor da bi bil kje v Švici.

V Amismizu, ki leži že ob znožju gora, se cesta konča in naprej vodijo le še kolo-vozi. Tu ostajajo tudi avtobusi: stare škatle, ki vozijo v svojih tesnih kletkah po dvajset do trideset domačinov, stlačenih kakor da bi bili sardine, samo bolj pokvarjene in smrdeče, ker gre tak duh od njih, da jih

gla, rumena in prašna pa tako gosta, da bi jo lahko rezal. Le našemu arabskemu vozaču vsa ta reč navidezno ni mogla do živga. Počasi in previdno je obračal vozilo, ki so mu sledila kolesa včasih le nekaj centimetrov ob robu odseke, da me je kar neprijetno grabilo okrog srca. Zdaj pa zdaj je vodja rudnika, da bi nas moralno nekoliko podprl in prekinil mučno napetost, pokazal 3 prstom skozi zastor megle v to ali ono sotesko ali na katero izmed predgorij, ki so se komaj v obrisih videla iz megle: »Evo, tamle je zdrknil gozdar, ubilo ga je z ženo vred... tu je spodneslo rudniškega nadzornika., itd. Seveda nam je vsem

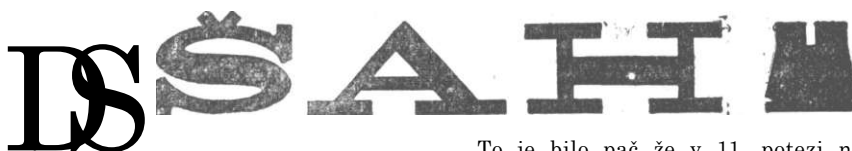
odleglo.

Globoko sem se oddahnil, ko so nam zvečer na 200d metrov visokem prelazu zasilale naproti svetilke rudnika in nas pozdravile iz daljave siromašne, z blatom ometane kočice, sloneče na pobočju divje tesni. Prostor pa so bili prav čisti in prijetno se je večerjalo po napornem potovanju. Sami »boljši ljudje« smo sedeli za mizo, ali vsem, ki so že delj časa zaposleni tukaj, se je poznalo, da se po letih odljudnega življenja že težko uživajo v civiliziranem miljeju.

Drugo jutro je spet pršil droben dež, kar pa nas ni oviralo pri ogledovanju velikanskih teras rudnika, v katerem se pridobiva molibdenova ruda za zdaj še večinoma v dnevnem kopu. Posebno me je zanimalo delavstvo. Rudarji so večinoma domačini: Maročani. Inženjerji jih hvalijo, da so izvrstna delovna sila in sila poceni, kar pa je seve dobro le za podjetje. Le tehnične moči se rekrutirajo iz evropskih priseljencev. Rudnik se neprestano širi in še laiku pove pogled na ogromne groblje nakopane rude, da se tu proizvajajo milijonske vrednosti.

Ker sem že posetil rudnik, sem si moral nekoliko pobliže ogledati tudi gorske krajsote in naselja Velikega Atlasa. Pokrajina je zdaj popolnoma varna, dasi so še pred 2 letoma v bližini gospodarili vstaši. Vase domačinov so prilepljene kakor orlovskagnezda po nepristopnih pečinah. Tovarish je dejal, da so zelo podobne tibetskimgaseljem, kar prav rad verjamem, saj jim manjka najprimitivnejše udobnosti in predvsem snage.

Domačini so pravi hribovci, neutrudljivi pešci in plezalci. Edinstvena je pa njihova obutev. Mnogi nosijo na nogah odrezke starih pnevmatik, prevezanih s pletenimi kitami iz kozje dlake. Ti čevlji se menda izvrstno nosijo in trajajo delj kot kateri drugi. So pa tudi kot nalašč za industrijo, ki ne ve, kam bi s starimi, izrabljenimi avtomobilskimi pnevmatikami. Evo, tako se nameri človeku, da čisto po naključju odkrije košček sveta, kjer v skrajni primitivizmu brez prehoda kapljajo drobci najbolj rafinirane civilizacije. — René Gouzy.

Indska igra

Igrana v IV. kolu mojstrskega turnirja v Londonu v začetku februarja 1932.

Bell:	Črni:
Vera Menšikova	Sir Thomas
1. d2—d4	Sg8—f6
2. c2—c4	g7—g6
3. Sbl—c3	Lf8—g7
4. e2—e4	d7—d6
5. f2—f3	0—0
6. Lcl—e3	e7—e5
7. Sgl—e2	

Beli noče z d4 : e5 igre poenostaviti, ali se z d4—d5 prezgodaj utrditi.

8. Ddl—d2	b7—b6
	Sb8—c6

Slabo otvoritveno odgovarjanje. Črni bi moral s 7. SbS—d7 poizkušati, da normalno razvije svoje figura

9. d4—d5	Sc6—e7
10. g2—g4	Sf6—d7
11. Th1—gl !	a7—a5
12. 0—0—0	Sd7—c5
13. Se2—g3	Lc8—d7
14. h2—h4	a5—a4

Ta nesmotrni protinapad ni nikak odgovor na energično igro mlade mojstrice, katere vsaka poteza ima svoj namen in krepko učinkuje.

15. h4—h5	Dd8—b8
16. Le3—h6	Db8—a7
17. Lh6 : g7	Kg8 : g7
18. Sg3—f5+2	

To je bilo pač že v 11. potezi nameravano.

18. ———	Se7 : f5
18. ———g6 : f5?	19. g4 : f5+, Kh8
20. Dg5 bi izzvala hitrejšo smrt.	

19. g4 : f5 a4—a3
Ako ni izgubil ravnovesja, bi **moral vsaj** sedaj igrati Tg8.

20. f5—f6+ ! Kg8—h8
Za 20. ———K : f6? bi sledila **takoj** staroznana mat-pozicija. 21. Dg5+, **Kg?** 22. h6+.

21. Dd2—h6	a3 : b2+'
22. Kcl—bi	Tf8—g8
24. Dh6 : h7!+'	

črni kapitulira in se nedvomno s tem ni nič prenaglil.

Rešitev problema 15

1. Ta7—b7! Kb2—a3 (ne na al? zaradi 2. g6, Tgl, 3. T:c7 z grožnjo Tc1+!, Kb2 in beli dobi s 4. Te7, ker nima črni proti 5. Te2-f. poleg Tg2 oziroma 5. Te3+ poleg Tg3 nobene parade; zaradi iste izpremembe položaja izgubi tudi 3... Ka 2.) 2. g6—g7 Tel—gl 3. Tb7:c7, Ka3—b4. (Sicer dobi beli s 4. Tc3+, 5. Tg 3.) 4. Kh3—h4, Tg 1—g5. (Belemu kralju, ki hoče spremljati svojega prostega kmeta, se ne sme dopustiti prodor; črni stolp pa tukaj vendar še ni tako zaščiten, kakor se zdi.) 5. Tc7—e7. (Grozi zopet 6. Te4+, 7. Tg4.) 5. ———Kb 4—c5. 6. Te7—e5+M in dobi. Da more nastati v tej enostavni igri, popolnoma primerni poziciji tako ostra poanta, pač **ne bi** nikdo pričakoval.

ČLOVEK IN DO

Ljubezen do starega

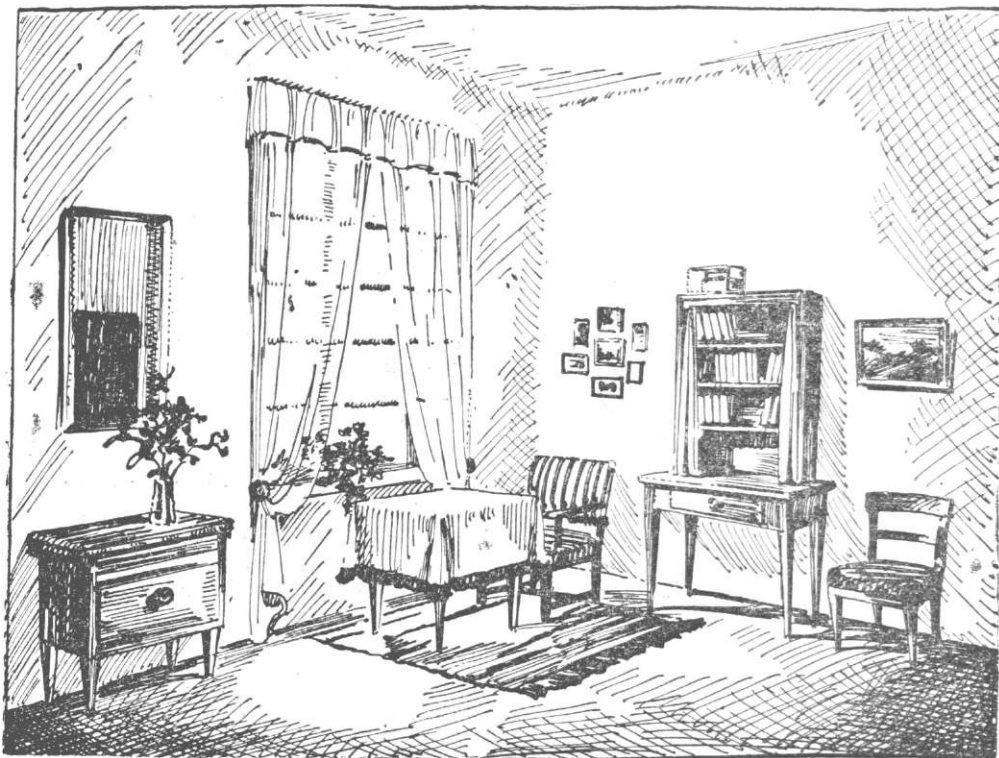
Umetnost je izraz časa in je zato spremenljiva kakor čas sam. Kadar vstane nova umetniška smer, se dvigne kopica neizprosnih nasprotnikov, ki hočejo zadržati prejšnjo smer in novi zastaviti pot: »Zakaj te novotarije? Ali nimamo dovolj lepega? Ali znate morda bolje kakor priznani mojstri?«

Ni stvari, ki bi bila upravičena samo zato, ker je nova, in prav tako ni nobene, ki bi bila nekaj vredna, ker ima za seboj dolgo vrsto let. Glasni krik novotarjev, ki vpijejo: »Nekaj novega smo odkrili! Ploškajte nam!« je prav tako neupravičen ka-

se vec. Drzati se tega, kar smo prejeli, je čednost, ki odkriva plemenitost čustev. Ona gradi in je sploh temelj vsej kulturi. Kar je kdaj izkazalo svojo vrednost, preživi svojo generacijo, jih bo še dosti preživelo in zmerom znova osrečevalo. Vse, kar je samo iz^az mode, živi 'e malo časa, je bežen dogodek, naše veliko nagnjenje pa se oklepa onega, kar je preživelo veke, ne da bi se bilo izpremenilo, kar je brez časa, neminljivo.

Toda ali res samo prepričanje veže večino ljudi na vse, kar je staro? A'i niso tudi drugi vzroki?

Pomislmo samo na velike preobrate v •pohištvu. Lahko bi rekli, da spremembe, ki

kor trdovratno oklepanje starega, ker je staro. Kako relativna bi bila vrednost lepega! Kar imenujejo zdaj staro, je bilo nekoč novo, morda močno oporekano, in postaralo se do, kar je danes šele novo in 'e noče uveljaviti. Ločimo vendar pojem lepega od časovnega! Naj se okrepi naš okus, da bo mogel razlikovati pravo od napačnega, brez ozira na časovne smeri.

široki sloji se trdno oklepajo starega. Ničesar ne moremo oporekati češčenju tega, kar so prejšnje dobe lepega ustvarile.

prihajajo dan za dnem, ree služijo ljudem. Kako jih sprejemajo? V nekaterih večjih mestih so nove ideje prodrle in se je videz stanovanja odločno spremenil, široke mase pa vztrajajo pri tem, kar je starega. Kakšni so nimovi vzroki?

Razumljivo je, da so gospodarski motivi odločilni pri odklanjanju novotarij. Hujši pa so vzroki odpora, ki leže v duševnosti. Večina gleda novosti skeptično, z globokim nezaupanjem, se dostikrat slepo oklepa starega tudi tam, kjer se ni obneslo.

Da bi vrgli med staro šaro to kar se je zdelo mite« udobno? Moji starši so že Imeli temnordeče tapete v sobi in tako mora biti! Da bi moja hči svetlo tapeeiraia sobo! In temni, težki zastori ob oknih, naj ostanejo, čeprav jih je težko snažiti, ker so bili pač zmerom tam.

In koliko pietete izkazujemo vsem tem stvarjem, čeprav se ne obnašajo več in ne morejo tekmovati s spremembami časa. Onim stvarjem, ki jih lahko še danes uporabljamo, po pravici izkazujemo pieteto, biti pa moramo pravični tudi onim, ki jih prvič srečamo. Moderni stol je boljši kakor baročni naslanjač, ne zato, ker je moderen, temveč zato, ker nam bolje služi. Razvoj ne gre naprej zaradi iskanja nuvo-tarij, temveč s pošteno voljo, da bi sled-njo stvar privedel do najvišje popolnosti. Preizkusite pošteno, kar nam je novi čas dobrega prinesei, in združite s tem, kar so nam pretekle dobe izvrstnega zapustile!

Zdravi človeški čut se ne da motiti od

modnih smeri. Tako je prav! Ali pa ni modna muha, če se hočejo tudi današnji ljudje na vsak način vživeti nazaj v stari slog, čeprav dostikrat niti pojma nimajo o oblikah prejšnjih časov. Vklepajo se v baročno pohištvo, ki je spet postalo moderno, prav zaradi modne muhe, ne pa iz umetniškega prepričanja.

Čisto drugače pa je treba ocenjevati, če bi se kdo rad obdal s pohištvom iz preteklih časov iz neke notranje potrebe. Razumljivo je, če točno poznavanje časovne dobe, ki smo si ga pridobili s knjigami, slikami, študiranjem in predavanji, vzbudi v r.as željo, da bi si opremili stanovanje v slogu one dobe. Če stanovanje ni zelo veliko, se bomo morali zadovoljiti z nekaj kosi pohištva v pravem slogu. Lepa stoječa miza, ovalna miza v bidermajerskem slogu z rožasto ploščo, lepa vitrina iz časov rokokoja, vsi ti detli pohištva tudi v modernem stanovanju ne bodo izgubili svoje privlačnosti.

JAPONSKA V SLIKI IN BESEDI

Nastopila je doba osvojevalne politike, ki je stremela za razširjenjem cesarstva. Večja hrabrost, moč in spretnost sta pomagali japonski vojski, da je raztegnila meje cesarstva dalje proti severu, vzhodu, jugu in zapadu. Osnovala se je vojaška kasta, vlada se je bolj centralizirala in dolge borbe so se začele med mogočnimi rodovi za oblast nad prestolom.

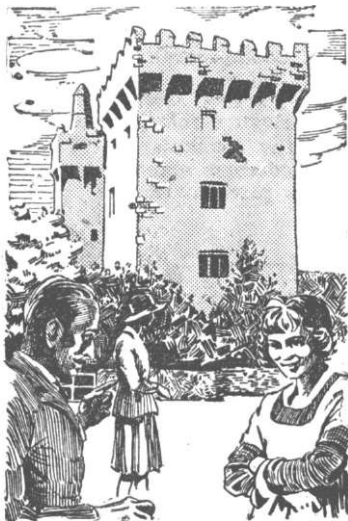

Leta 1393. je prišla do oblasti družina Ashikaga. Neki član te družine je pregovoril mikada, da ji je izročil znake svojega cesarskega dostojanstva: ogledalo, kristalno kroglo in meč. Ta družina se je obdržala na oblasti do leta 1573., ko so Portugalci prišli do Japonske in se je začela doba trgovskih stikov z evropskimi narodi, ki je trajala do okoli leta 1620.

T m m M I N U T E

Zelena Irska

čudno je, da mnogi, ki so prepotovali pol sveta, ne poznajo Irske. Kdor pa je bil vsej enkrat na »zelenem otoku«, ne more prehvaliti njega lepote in gostoljubnosti prebivalstva. Neuglasno mu ostane v spornimi čar te lepe, mirne dežele, ki je vzlic

večnemu pretvarjanju nemirnega, sveta ostala taka, kakor so jo slikali romani.
Prestolnica Dublin

Kdor pride kdaj na Angleško, naj ne pozabi, prepeljati se za kratek čas še na Irsiko, če ljubiš lepo scenarijo, če si navdušen ribič, ako te mikajo tihe vasice ali pa hrup konjaskih dirk, vedno boš obžaloval, da nisi že poprej obiskal te dežele. Irska se je zadnji čas sicer modernizirala, toda vse moderno je okusno prilagojeno starim časom. Na vzorno organiziranih izletniških vožnjah z avtomobili si lahko ogledaš vsak skriti košček stare Irske. Popelješ se po zelenih dolinah do njenih jezer, gradov in drugih zgodovinskih spomenikov, ki jih je mnogo tako v severnem kakor tudi v južnem dslu dežele. Nekako 30 milj od Du'olina leže znamenite predzgodovinske razvaline Brugh na Boinne, povsod po deželi pa mole iz tal mogočni »dolmeni«, ki tehtajo nekateri po več ton in so morda prav toliko stari kot egiptске piramide. Vidijo se tudi razvaline orjaških trdnjav iz nerezanega kaimna, puščavniške votline, davne kamnite cerkve, pa stebri s čudnimi napismi v spomin na stare keltske vojščake ter slednjič svojevrstni okrogli stolpi, med katerimi je najlepši v Ardmore.

Dublin je izredno prijazno mesto, kjer lahko marsikaj vidiš in začneš, še tisti, ki

so mu muzeji odvrtni, bo navdušen nad Narodnim muzejem, če si le pogleda čudovito zbirko relikvij iz irske bronzaste dobe. Zlati obrnasti vrtniki spominjajo na dobro, ko je bila Irska še zlati rudnik Evrope. Dalje so v muzeju po več sto lett stare cerkvene potrebščine, zbirka starih ilustriranih rokopisov neprecenljive vrednosti itd. Umetniški in gledališki krogi so v Dublinu izredno aktivni, a za njimi prav nič ne zastajajo ljubitelji in gojitelji vsakovrstnega športa. V irski prestolnici' ni nikomur treba preganjati dolgega časa.

Toda če na Irskem ne bi bilo nič drugega razen prekrasnih dolin in jezer jluga, bi bila dežela vseeno med najlepšimi na svetu. Iz mesta Corka se lahko vsak dan popelješ v kak nov, zgodovinsko znamenit kraj, ki ga opevajo irske narodne pesmi. Tu leži Blarney s svojim gradom in kamnom poljubov, tu je Windy Gap in seveda se je treba peljati tudi v Killarmey, obiskati samostan Muckross in napraviti izlet z ladjo v Ross Castle. Mali trgi nudijo tako pestro sliko življenja, da morajo navdušiti vsakega blaziranca.

Na južnozahodni in na zapadni obali so nekatera prijazna kopališča, dobro zavarovana pred neprijetnimi atlantskimi vetrovi. Tu je ovetja in zelenja, kakor da si prišel v raj. Ta kopališča je treba videti, drugače skoraj ne moreš verjeti, da so res na Irskem in ne kje drugod. Vse je tukaj popolnoma drugače kakor si predstavljaš Irsko v fantaziji.

Zeleni otok je res izredno ofolagodarjen z lepoto, ki je pa tudi ne stiska, marveč se z njo bogato oddolži vsakemu obiskovalcu.

Ekonomičnost raketnih vozil

Na poskusnih vožnjah raketnih avtomobilov v Berlinu se je pokazalo, da je te vrste pogon tristo krat dražji od pogona z bencinskimi motorji. Ta velikanska razlika je utemeljena v naravi same rakete, ki šele pri zelo velikih brzinah res ekonomično izkoristi svojo gonilno silo. Tnž Zverina je računal, da je pri normalni brzini 75 km na uro raketni pogon povprečno 150 krat dražji od motornega pogona. Še pri rekordni brzini 540 km bi bile rakete 25 krat dražje od motorjev. Raketa je pač primerna samo za tiste hitrosti, ki jih doslej le teoretično poznamo. Pri 10.000 km na uro bi rakete že zdržale konkurenco. Zaradi tega pa raketni pogon za vsa vozila, ki so vezana na zemljo ali vsaj na njeno neposredno bližino, nikoli ne bo mogel priti prav v poštev. Njega področje je prostor onkraj atmosfere, kjer zračni upor naglo pojenjava, in se brzina lahko stopnjuje na tisoče kilometrov. V tem prostoru bi bilo obratovanje z raketami idealno poeni.

Ta Cezarjev govor je najboljši dokaz, da govor ne odloča po dolžini, temveč vse bolj po oni točki, ki jo hoče govornik zadeti in v kateri gotovo lahko računa na učinek.

Staro pravilo za govornika naglasa, da si je treba pri vsakem govoru določiti smoter, ki ga hoče doseči. To je samo splošna smer-nica, ki pa ne daje podrobnih navodil, kako se da ta smoter doseči. Najboljše norme za govorniško umetnost so nam ostale vendarle samo iz starega veka; po njih so se ravnali skoraj vsi poznejši mojstri govorniške tribune.

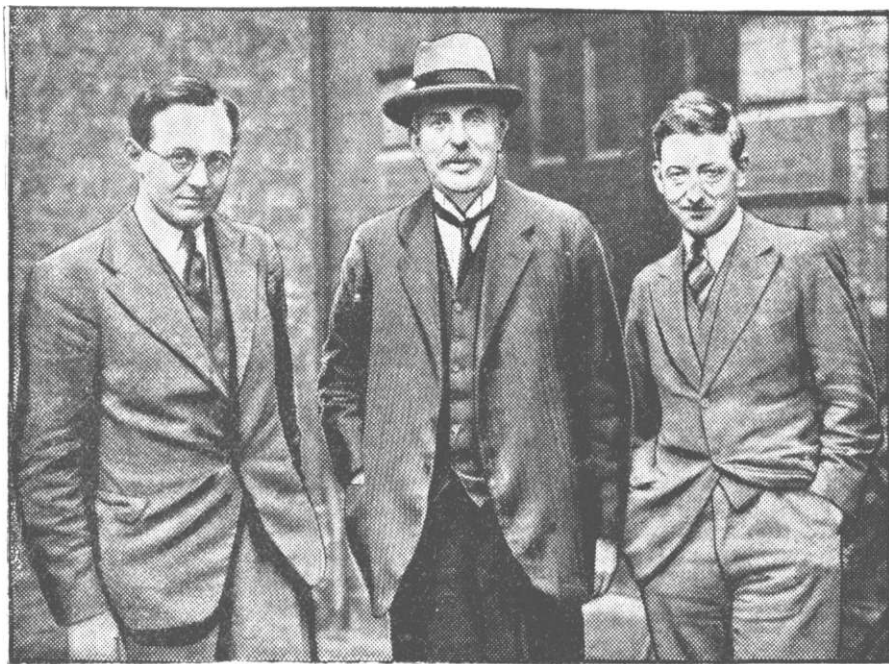
Zanimivo je, od česa je odvisna moč po-sameznih govornikov. Med tem ko nekateri govorniki ne smejo slišati medklicev, so drugim prav ti dobrodošla vzpodbuda za nove govorniške polete. Govornik mora biti večinoma pripravljen na vse in njegov uspeh ni odvisen samo od glasu, temveč mnogo bolj od njegovega razpoloženja in volje za zmago. V vseh razburkanih časih se je po-javilo večje število ljudi na govorniških odrih. Tudi današnji časi zahtevajo na vseh poljih velike in vztrajne govornike. Prav zato je tudi naša doba najboljši dokaz, da je prav svetoval oni veliki rimski govornik svojemu sinu, ko mu je ob slovesu položil na srce tale nauk:

Skušaj se prepričati, če bos lažje napre-doval s silo orožja ali besede! Smatram, da je slednje bolj uspešno, kajti kaj je lepše-ga na svetu, če lahko človek z besedo pre-mika sodobne ljudi in jih navdušuje za vse, kar je dobrega in plemenitega v nasl

Škrjančev petje

»Le chant d' alouette« je zgodovinski roman, ki ga je Letos objavil H. Dupuy-Mazuel o nekdanji Galiji. Ako se res iz šol odpravi pouk zgodovine, bodo take knjige vsaj za silo nadomestek. Tudi se-daj utegnejo zanimati ljudi, ki so čitali Cezarjevo »De bello Gallio«. Kakor je bil zinzelen in kokotovo pero znak naših staropravdnikov, tako je v Costerjevem »Ulenspieglu« in D upu y-M a z u e l o v e m umo-tvoru škrjančiji spev geslo za galske vsta-še. Vercingetorix je tu kot mlado božan-stvo. Galsko zlo: nesloga, preveva ves osnutek. Vmes prelepa Euloa, za katero se pulita poglavar Arverne im načelnik iz Bibrakta. Skratka: ljubezen, bitke, sen o svobodi. Pisatelj iz previdnosti čitalou ni vzbudil mržnje do osvajačev, Rimljanov^

K

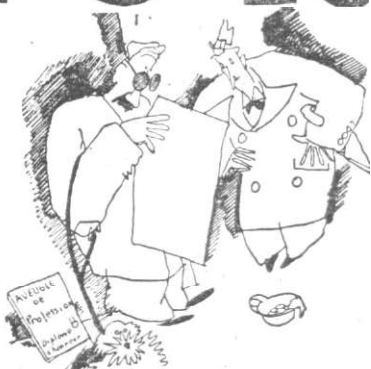
RAZBITJE ATOMOV SE JE POSREČILO! V Cavendishevem laboratoriju V

Н И М О Р

»Prinesite juho, pa ne prevročó — po-
tem dva kuhana jajca, pa ne pretrda —
potem zrezek, pa ne preveč pečenega —
in potem kavo, pa ne premočno!«
»Da, gospod — in konjaree vode, pa ne
preveč mokre!«

(»Tidens Tegu«)

»Kaj, vi ste slepi in čitate časnik?«
»Saj ne čitam — samo sdike gledam!«

(»Rire«)

